

LOVINESCU, MONICA

S-a născut la 19 noiembrie 1923, la București, tatăl său fiind criticul literar E. Lovinescu și mama sa Ecaterina Bălăcioiu, profesoară de franceză. Și-a petrecut copilăria și adolescența într-o casă în care lectura și limbile străine erau încurajate. Tatăl său a inițiat cenaclul literar „Sburătorul”, între verii săi numărându-se prozatorul Anton Holban, scriitorul Vasile Lovinescu și dramaturgul Horia Lovinescu. În 1931, la vârsta de opt ani, i se publică prima lucrare în revista *Dimineața copiilor*, un basm. La 15 ani scrie pentru *Vremea* și *Kalende* o serie de nuvele și schițe, semnate cu pseudonimul Ioana Tăutu. În anul 1942, **M.L.** a absolvit Liceul „Notre Dame de Sion” din București, cu „grand prix d'excellence”, iar examenul de Bacalaureat l-a susținut la Școala Centrală. Începând din ianuarie 1945, pe parcursul a trei numere din *Revista Fundațiilor Regale*, **M.L.** publică romanul *În contratimp*. Un an mai târziu a obținut licența în Litere, la Universitatea din București, „cu elogii”, cu o lucrare intitulată „Le sentiment de la mort chez Pascal”, sub coordonarea lui Michel Dard. După război, semnează cronică dramatică în *Democrația* lui Adrian Dumitriu, „unde, teribilistă și definitivă, desființăm spectacole și autori”. Gheorghies Lecca a invitat-o să se înscrie în Tineretul Liberal, situație comică pentru **M.L.**: „Ce pot avea eu în comun cu politica?” În timpul studenției îl cunoaște pe Virgil Ierunca, care „o irita”, un sentiment, de altfel, reciproc. **M.L.** admira „atitudinea în contratimp” a acestuia, student de stânga, ba chiar declarat troțkist, într-un moment în care societatea românească și studențimea virau puternic spre extrema dreaptă. Nici Ierunca nu se lăsase mai prejos: „Fata lui Lovinescu – îi spunea el lui Dinu Pillat – să facă medicina sau ingineria. Ce caută cu numele ăsta la... Litere? Nu știe că locul e ocupat de E. Lovinescu?”, ceea ce i-a sugerat **M.L.** să noteze în jurnalul său: „Pe scurt, ne cam detestăm”. După ce termină studiile universitare, primește bursă din partea guvernului francez pentru a urma studii doctorale în litere. Jurnalul său surprinde perioada dinaintea plecării: „Mă voi zbate un an: mi se refuzase pașaportul la Prefectură. Gheorghe Tătăreanu, văr cu mama și Ministru de Externe, îmi spusese că nu poate face nimic, se considera și el prizonierul lor”. Doar cu ajutorul altor cunoștințe, sburătoristul George Silviu, socialist și secretar/sub-secretar în ministerul de interne, a reușit **M.L.** să obțină pașaportul și viza de ieșire, după ce oficialul a telefonat „cuiva mai suspus ca el” (beneficiara bănuia că lui Avram Bunaciu) și spunând că „fata lui Lovinescu nu e un element dușmănos, are bursă de la guvernul francez, să nu ne punem rău cu francezii”. Pașaportul i-a fost eliberat la 22 iulie 1947 (nr. 033486) și a părăsit țara pe la vama Curtici, la 8 septembrie. Din pricina stabilizării monetare impuse de guvern, **M.L.** a avut probleme în a procura biletul de tren, un voiaj fluvial sau aerian ieșind din discuție din cauza costurilor prohibitive, ajungând, în cele din urmă, în 15 septembrie 1947 la Paris, însă după câteva aventuri în călătoria sa europeană: „eu prinsesem, în septembrie 1947, ultimul tren, la propriu, nu la figurat”. În prima noapte la Paris a dormit în Gara de Est, fiind îngrijită de doi polițiști care au lăsat-o să se instaleze într-un compartiment de tren aflat în gară, iar dimineață i-au oferit o cafea și un bilet de metrou pentru a ajunge la destinație.

În Franța, **M.L.** trăiește drama abdicării regelui Mihai: „S-a stins brusc lumina. Nu doar în acest cartier parizian – unde va reveni desigur repede, e doar o pană, dar și acasă, în țară. Regele a abdicat. România e acum o Republică populară, o provincie aparent independentă din Imperiul sovietic”. Tânăra notează cum studenții români bursieri au primit o adresă din partea Ambasadei, de acum a RPR, prin care li se cerea întoarcerea de urgență în țară, autoritățile asigurându-le transportul naval cu vaporul „Transilvania”: „Firește, cei mai mulți am ales să facem, dimpotrivă, coadă în fața Oficiului de refugiați, unde pe acea vreme obțineai azilul politic într-o zi-două”. Rămasă fără bursă, din cauza întreruperii relațiilor culturale franco-române („am trăit cu niște burse mici pe care le-au inventat francezii după două-trei luni la Entraide Universitaire, dar care erau așa mici, încât nu puteam plăti nici

măcar camera. Abia puteam să tragem din bursa aia câte ceva să trăim”), **M.L.** nu lua în calcul o „instalare definitivă prin străinătăți”, având chiar ideea (năstrușnică) de a aduna un grup care să meargă la André Malraux și să ceară alcătuirea unor brigăzi internaționale care să elibereze Europa de Est. La Paris, traduce în limba franceză romanul *Ora 25* de C.V. Gheorghiu (care cunoaște un succes neașteptat, iar autorul nu-și va onora obligațiile față de **M.L.**, problema fiind tranșată de justiție) și memoriile Adrianei Georgescu, secretara generalului Nicolae Rădescu, prin care doreau să atragă atenția Vestului asupra ororilor regimului comunist din România în numele „luptei de clasă”. Ambele traduceri au fost realizate sub pseudonim: prima Monica Saint-Côme, a doua Claude Pascal, **M.L.** dorind să-și protejeze mama aflată deja sub lupa Securității.

Parisul a devenit locul în care **M.L.** avea să înceapă o prietenie de lungă durată cu ceea ce va numi „trinitatea Ionesco – Eliade – Cioran”. L-a reîntâlnit și pe Virgil Ierunca, pe care l-a perceput într-un alt mod decât „iritarea” generată la București și căruia i-a apreciat „apostolatul” revistelor culturale pe care acesta avea să le publice (*Caiete cu dor*, *Limite* sau *Ethos*). Sentimentul unei schimbări a fost împărtășit de Ierunca: „Apreciez acum la Monica Lovinescu truda ei pentru tot ceea ce este românesc în Franța. Dăruire entuziastă, demnă de laude”. Cum aparținea „iremediabil regnului dialogului” și depindea de replica interlocutorului său, **M.L.** l-a considerat pe Ierunca o prezență incitantă din punct de vedere intelectual, alături de Camil Petrescu, Mircea Eliade sau Ion Negoitescu. Relația celor doi își va găsi finalul fericit în căsătoria din mai 1952. Activitatea sa profesională a condus la începutul urmăririi informative de către Securitate, iar ca o „completare”, presa comunistă lansa atacuri furibunde la adresa cuplului Ierunca-Lovinescu, în publicații precum *Săptămâna*, *Luceafărul* sau *Flacăra*, negându-le dreptul la liberă exprimare prin raportare la „lipsa operei”, ori a „competențelor”: „De unde să provină, așadar, această sterilitate intelectuală și în același timp incalculabilă grandomanie întemeiată pe nimic și care totuși o caracterizează pe Monica Lovinescu?” s-a întrebat Artur Silvestri (pseudonimul lui Gabriel Tîrnăcop), în august 1983, în *Luceafărul*. Practic, **M.L.** nu scapă nici ea (la fel ca Virgil Ierunca și alții) de tacticile perverse ale Securității, care în primă fază a încercat să o racoleze în schimbul unei vieți mai bune pentru mama sa, iar după ce aceste tentative au fost respinse vehement, s-a trecut la planul „B” – acțiuni de intimidare, denigrare sau lichidare a „răzvrătitului”. La 6 octombrie 1948, **M.L.** a cerut prelungirea pașaportului, cerere care i-a fost respinsă la 20 februarie 1949, astfel că refuză să completeze cererea de repatriere. Drept răspuns, Gopodăria Locală a MAI confiscă, în 1950, apartamentul din Bd. 6 Martie nr. 95B (fost Elisabeta, actual Mihail Kogălniceanu nr. 49), mama sa, Ecaterina Bălăcioiu fiind forțată să locuiască într-o singură cameră, aceasta reușind să salveze câteva dintre manuscrisele lui E. Lovinescu (romanul *Mălurenii*). Astfel, începe urmărirea informativă a Securității. Într-un document datat 10 decembrie 1951, Securitatea îi schițează **M.L.** un prim portret: „Nu știu dacă duce sau nu vre-o activitate informativă. Nu o interesează nici politica nici informațiile de nici-o natură. O interesează numai literatura, teatrul și dansul, se manifestă contra regimului din RPR ori de câte ori are ocazie. În cercurile pe care le frecventează are influență mare, de femei deșteaptă care știe ce vrea [...] Este o femeie inteligentă, foarte cultă. Este foarte muncitoare. Are talent ca scriitoare literară. Este o fire extrem de dinamică și veselă. Este sănătoasă. În societate este în stare să distreze prin veselie, știința și antrenul ei sute de persoane. La muncă este foarte serioasă și conștiincioasă”. Concluzia Securității: „este cea mai populară persoană din «emigrația» română de la Paris”. Un dosar propriu-zis de urmărire informativă i se deschide la 5 martie 1955, sub numele de obiectiv „Stela/ Stella”, lucrătorul operativ însărcinat, lt. Constantin Lăzăreanu, considerând că **M.L.** este un „element tânăr, inteligent cu mare putere de muncă”, având „posibilități informative” în Franța, cunoscând „elemente de vârf ale emigrației reacționare din Paris și ale Fundațiilor regale”, fiind și angajată ca atașat de presă la MAE francez, o informație pe care ofițerul de Securitate o

menționează drept „neverificată”. Corespondența dintre **M.L.** și mama sa începe să fie interceptată de Securitate. De altfel, interceptarea corespondenței dintre mamă și fiică a condus Securitatea la ideea că **M.L.** poate fi influențată pentru a domoli „calomniile” la adresa RPR. Legătura strânsă dintre cele două – „Stela are o afecțiune puternică, bolnăvicioasă, față de mama sa, care se găsește în țară. Această afecțiune poate și trebuie să fie exploatată în interesul muncii noastre”, determina Securitatea să aprobe, în iulie 1956, „contactarea Stelei în vederea adâncirii studiului și a recrutării”. Mai mult, agenții Securității aveau planul deja redactat, modul în care „apropierea” trebuia să aibă loc, astfel încât să nu stârneasă vreo suspiciune, urmând ca **M.L.** să-i fie promisă o vizită a mamei sale la Paris. Pentru a se proteja împotriva imixtiunii Securității, cele două femei aleg să conceapă un cod, astfel încât o parte din informația transmisă prin scrisori să fie protejată: Virgil Ierunca devine „Vivian”, iar Stelian Diaconescu (cunoscut sub pseudonimul Ion Caraion), pus în contact cu Ecaterina Bălăcioiu, a devenit „Ion”.

Relația mamă – fiică ocupă un rol central în mașinațiunile Securității de a o convinge pe **M.L.** fie să se întoarcă în țară, fie să-și calmeze retorica împotriva RPR. Pe numele mamei sale, de asemenea, se deschidea un dosar de urmărire informativă la 27 decembrie 1956, iar în septembrie 1957 s-a propus și instalarea de tehnică operativă și efectuarea unei percheziții secrete. Pentru o astfel de acțiune, Securitatea avea nevoie de cheile locuinței Ecaterinei Bălăcioiu pentru a executa mulajele și, în mod deloc surprinzător, găsește o modalitate de a le obține: în același apartament locuia și Elena Negreanu, doctor stagiar, care făcea „injecții particulare”, și care urma să fie chemată la secția de Miliție pentru a da explicații în legătură cu această activitate, timp în care agenții de Securitate plănuiau sustragerea cheilor pentru realizarea mulajelor. Securitatea are grijă să reactiveze diferiți informatori care să reia legăturile cu Ecaterina Bălăcioiu. Nicolae Tomescu, fost agent conspirativ, avocat, agentul „Vasile Ioan/Ion” și agentul „Popescu”. Cel din urmă a vizitat-o pe mama **M.L.** în noiembrie 1957, aflând de la aceasta că nu știe cu ce se ocupă fiica ei la Paris, dar că „trăește numai cu dragostea ei pentru fata ei”. Cum acțiunile preliminare nu păreau să dea rezultate, Securitatea a decis să treacă la nivelul următor: arestarea Ecaterinei Bălăcioiu, la 23 mai 1958, despre care **M.L.** a aflat doar prin intermediari. În 12 februarie 1959, prin Sentința nr. 28 a TM al Regiunii a II-a Militare București, Ecaterina Bălăcioiu a fost condamnată la 18 ani temniță grea, 10 ani detenție corecțională. și confiscarea averii, pentru „uneltire contra ordinii sociale” („discuții dușmănoase împotriva regimului RPR”).

Un an mai târziu, în iunie 1959, Securitatea renunță la posibilitatea de racolare a **M.L.**, aceasta devenind o cauză pierdută în slujba „reacțiunii”. Dar în septembrie 1959, Securitatea se răzgân-dește și vrea să o recruteze printr-o „combinație”, la schimb cu mama sa, mai ales că **M.L.** continua să facă demersuri în Franța prin care cerea eliberarea părintelui său. Securitatea apelează și la tactici manipulatorii, încercând să transmită fiicei că averea mamei a fost confiscată, iar recuperarea ei se poate face doar în cazul revizuirii hotărârii penale, dar și aceasta depindea de modul în care fiica înțelegea să colaboreze cu autoritățile române. Totuși, nimic nu se întâmplă în acest sens. Ecaterina Bălăcioiu murea în condiții dramatice la penitenciarul Văcărești, în 7 iunie 1960. În ultimele luni de detenție înmânase două obiecte personale („un guleraș din tul bleu care era garnitura unei rochii primite din partea Monicăi” și „o batistă albă brodată”) unor colege de detenție (sursa „Roxana Voinescu” și Elisabeta Weiss), cu rugămintea ca acestea să ajungă la **M.L.** după ce deținutele vor fi eliberate. În februarie 1963, agentul „Drăgoi” (un anume avocat Petrescu) se întâlnește cu **M.L.** la Paris, oferindu-i o scrisoare din partea Doinei Stupeanu/ Stupcanu („Roxana Voinescu”), precum și gulerașul din tul bleu. Agentul „Drăgoi” reține emoția generată **M.L.** de primirea obiectului: „a fost profund mișcată și cu lacrimi în ochi mi-a spus că nu va uita niciodată gestul meu cât și al lui Doina, pe care o roagă, prin mine, să se considere pe viitor ca și sora sa”. Din 1951 colaborează cu Radiodifuziunea Franceză, din nou sub pseudonim, din nou pentru protecția

mamei, iar din 1962 a început colaborarea cu REL, de această dată folosindu-se de numele său, din moment ce precauțiile pseudonimului nu mai erau necesare. **M.L.** începe să se manifeste tot mai des împotriva regimului comunist sau cel puțin aceasta era impresia Securității: „Atât Virgil Ierunca cât și Monica Lovinescu consideră că ceea ce s-a făcut cu mama ei este cea mai cumplită formă de abuz politic, căci a fost judecată într-un proces completamente lipsit de orice teme, ca un fel de răzbunare împotriva ei care a refuzat să mai vină în țară”. Sursa „Cosma Ovidiu” a concluzionat că ambii „reacționari” „au o părere bună despre politica externă dusă de statul nostru, însă nu sunt de acord cu politica internă care se duce”. În iulie 1965, sursa „Petroniu” face eforturi îndelungate de a convinge cuplul Ierunca-Lovinescu de „justețea noii orânduiri” și crede că le poate „modela” credințele pentru a-i câștiga de partea sa. Securitatea își obținea informațiile nu doar prin intermediul agenților care discutau direct cu **M.L.**, ci și „la mâna a doua”, obținute de ofițerii de Securitate de la cunoscuți. De exemplu, scriitorul Teodor Mazilu i-a caracterizat pe Ierunca și **M.L.** drept „afecțați, prefăcuți și proști”, acesta fiind cunoscut că nu are păreri foarte bune decât despre inteligența sa. Sursa „T.V.” a apreciat în nota sa, din 17 iulie 1969, faptul că **M.L.** este foarte bine informată în ceea ce privește știrile din România, dar a remarcat și „lupta interioară” a sa din cauza exilului la care au fost forțați: „Exilul e o formă de pedeapsă”. Sursa „Eugen” o cunoaște în decembrie 1970 și raportează acest lucru imediat Ambasadei RPR de la Paris, menționând și discuția cu regizorul Paul Barbăneagră care a spus că **M.L.** nu ar veni în România din principiu („fiind un om de mari principii, ea nu recunoaște legalitatea regimului”) și că nu ar putea să discute cu „reprezentanții unui regim care a fost adus prin forța baionetelor sovietice”, mai ales în contextul în care propria mama decedase din cauza acestui regim. Sursa i-a spus că „este cam greu să faci gazetărie despre o țară pe care n-ai mai văzut-o de 18 ani”, idee aparent acceptată de conlocutoare, însă ulterior a avut grijă să evite personajul, realizând cel mai probabil că este un colaborator al Securității.

Sursa „Sanda”, o cunoștință din copilărie a **M.L.**, a informat în noiembrie 1971 că „e un om care nu vorbește mult și absolut nimic inutil. I-am găsit probitatea pe care i-o știam din timpul studenției. Este modestă, mereu încărcată cu cutie-magnetofon sau mașină de scris”. Diversitatea surselor folosite de Securitate este copleșitoare. Informatorul „Brătescu” (Adrian Marino) informa în aprilie 1974 că cei doi soți nu doar că au adoptat o „poziție total ostilă regimului din țara noastră”, dar adoptă „o virulență sporită” față de momentul întâlnirii anterioare (toamna lui 1973), „au vorbit în mod denigrator despre libertățile din România”, considerau că în România „există un regim de teroare și că lucrurile se agravează pe zi ce trece”, ba chiar „au proferat injurii foarte grave la adresa unui anume tovarăș din conducerea de partid și de stat” și considerau că unii „tovarăși din conducerea de partid și de stat ar fi fost îndepărtați în mod premeditat pe motive de concurență”, această ultimă parte fiind mai mult decât adevărată. **M.L.** era conștientă de faptul că toate acțiunile întreprinse de oficiali români erau menite „a o cumpăra”, precum plata în devize a dreptului de moștenire după publicarea operelor tatălui său ori invitația ambasadei RPR de a prezida un colocviu de comemorare a lui E. Lovinescu. Toate acestea erau văzute de **M.L.** în cheia „încercări de cumpărare”, urmărindu-se compromiterea sa morală. Sursa încheie nota într-o manieră abruptă, părănd chiar obosit de încercările de a convinge cuplul Ierunca-Lovinescu de justețea cauzei sale: „acestora li s-a dat prea mare importanță și, drept urmare, ei chiar cred că sunt cine știe ce «personalități» de care țara are absolută nevoie. Ei știu că prin fiecare material al lor, fie publicat în presă sau transmis la Europa Liberă crează discuții, atrag atenția asupra lor, se încearcă temperarea și chiar de aceea fac dinadins împotrivă”. Activitatea anticomunistă a **M.L.** la REL, văzută de Securitate ca „o misiune de viață”, a devenit tot mai greu de acceptat în a doua jumătate a anilor 1970, în contextul în care, în ciuda propagandei oficiale, o bună parte a populației asculta, clandestin, REL. **M.L.** comentează în jurnalul său asupra „concepției greșite și primare” a lui Ceaușescu, care „confunda Europa Liberă cu marile foruri

de decizie occidentală ce-ar vrea să-i forțeze mâna. S-ar fi zis că el punea un semn de egalitate între comentariile noastre radiofonice și atitudinea față de România adoptată de Departamentul de Stat, de Foreign Office sau de Quai d'Orsay”, nici măcar vizitele din SUA și Regatul Unit, de la sfârșitul anilor 1970 nefiind convingătoare pentru acesta. Devenită incomodă regimului de la București, Securitatea a căutat soluții pentru a o reduce tăcere, pe baza unor „planuri mai subtile și mai întortocheate” ale lui Ceaușescu. **M.L.** a aflat dintr-un interviu acordat de Ion Mihai Pacepa ziarului *Le Matin*, în 1 februarie 1985, că Ceaușescu dorea „să i se închidă gura. Nu trebuie ucisă. N-avem nevoie de anchete americane și franceze ce ne-ar pune în situații dificile. S-o facem zob. Să-i spargem dinții, falca, brațele. Să nu mai poată niciodată vorbi sau scrie. Să devină un exemplu de neuitat pentru ceilalți. Să fie bătută la ea acasă pentru ca să învețe și ea și alții că nu există niciun adăpost sigur pentru calomnii dictaturii proletarietului. Nici chiar în propria lor casă”. Ceaușescu a cerut ca în „opera de calmare” a **M.L.** să nu fie implicată Securitatea în mod direct, pentru a evita eventuale neplăceri în relațiile cu cancelariile occidentale. Securitatea a apelat la Hani Hassan, consilierul pentru terorism a lui Yasser Arafat, liderul Organizației pentru Eliberarea Palestinei (OEP), pe care-l recrutaseră, cu nume de cod „Annette”, pentru a trimite un comando palestinian la Paris care să pună în practică dorința lui Ceaușescu. „Opera” a fost pusă în scenă de ofițerul DIE Gheorghe Șerbănescu, care a funcționat ca agent de legătură cu cei doi teroriști ai OEP, pe care i-a instruit personal, iar pentru „inventivitate” a fost promovat lt.-col., devenind și translatorul personal de limbă arabă al lui Ceaușescu. **M.L.** rememorează momentul atacului din 18 noiembrie 1977: „Cei doi palestinieni trimiși de «Annette» din Beyruth mă așteptau în minuscula grădină din fața casei, care nu era niciodată închisă cu cheia”. Primul dintre atacatori era deghizat în poștaş și ținea în mână un plic pe care dorea să i-l înmâneze **M.L.**, dar modul în care acesta i s-a adresat („Madame Monica”, prenumele nefiind folosit cu termenul „madame” decât „pentru ghicitoare, patroane de bordel sau portărese”) i s-a părut suspect și a făcut-o să realizeze că lucrurile nu sunt în regulă. Atacatorul-poștaş i-a cerut **M.L.** să-i permită accesul în casă, lucru refuzat, „ceea ce presupun că m-a salvat deoarece, înăuntru, în liniște și nevăzuți de nimeni, ar fi avut tot timpul să pună în aplicare pe oasele și craniul meu planul lui Ceaușescu”. Refuzul a însemnat apariția celui de-al doilea atacator, care stătuse ascuns după un copac din colțul grădinii: „Și s-au pus amândoi pe lucru”. În urma agresiunii fizice, **M.L.** a fost diagnosticată cu traumatism cranian, fractură nazală și hematom brațul drept, doctorii francezi apreciind că agresorii „erau sigur profesioniști”, folosind și „un obiect dur, dar fără a vă zdrobi cutia craniană”, iar loviturile „ținteau foarte aproape de centrul vitali, nervoși”. Era nevoie de o internare de două săptămâni pentru a exclude o congestie cerebrală. **M.L.** a refuzat internarea, dorind să fie prezentă la conferința de presă a lui Paul Goma, care sosea la 20 noiembrie și, mai ales, era convinsă că „numai redacțiile din presa franceză îmi puteau evita recidiva. Era important să se știe la București că incidentul nu face decât să-mi sporească agresivitatea. Ar fi fost contraindicat să-mi ofer o vacanță forțată, microfonul rămânea singura mea apărare, o metodă de supraviețuire”. Cercetătoarea Flori Bălănescu surprinde punctual contextul care a determinat atacarea vocii inconfundabile a REL: „A doua zi după atentat, 19 noiembrie 1977, era ziua de naștere a Monicăi Lovinescu, iar Securitatea i-a oferit un cadou de neuitat. Avertismentul nu a avut efectul scontat, nici Monica Lovinescu, nici Goma nu s-au cumințit. Cei doi teroriști au fugit când a apărut, din fericire, un ofițer poștal. Regimul Ceaușescu încerca să elimine sursa de disconfort prea vocală reprezentată de cea care l-a susținut cu osârdie pe Goma”. Supraviețuirea **M.L.** poate fi văzută și din perspectiva unui „noroc”, așa cum îl interpretează chiar ea: un anume domn Vialanex, care în loc să-i ignore țipetele înainte ca aceasta să-și piardă cunoștința, „a reacționat în totală discordanță cu moravurile pariziene contemporane”, unde un accident „face parte din libertatea ta individuală și nu-i privește pe ceilalți”, s-a îndreptat spre sursa zgomotului, ceea ce i-a făcut pe agresori să fugă mai repede decât se

așteptau. **M.L.** era convinsă că „dacă ar mai fi avut la dispoziție încă cinci minute mă puteau paraliza. Dacă eram în casă o făceau sigur”, loviturile fiind puternice și pentru că vestimentația era una specifică sezonului rece. După propriile mărturisiri, s-a trezit „angoasată: să nu cumva să rămân invalidă și idioată”, ieșind din spital după doar câteva zile, în ciuda indicațiilor medicale. Pare să interpreteze agresiunea și într-o notă de ispășire necesară pentru atitudinea sa anticomunistă. Cum opoziția ei s-a desfășurat de la distanță, unde se considera în siguranță, nu a cunoscut pedepsele, fizice, psihice sau de altă natură, pe care le-au îndurat opoziții regimului în România: „Eliberarea am simțit-o după '77. Când am ieșit eu din comă am spus: ei, acuma am plătit. Puțin, dar am plătit și eu”. În ciuda încercării de reducere la tăcere a **M.L.**, Securitatea a continuat să plaseze diferite surse pe lângă cuplul Ierunca-Lovinescu. În plus față de emisiunea săptămânală, consacrată, „Teze și antiteze la Paris”, mai contribuia uneori și cu rubrica *Puncte de vedere*, în cadrul Actualității Culturale Românești, în care prezenta fără să se cenzureze situații și persoane din România, cu precădere din lumea literară, în 1977 subliniind implicațiile „tăcerii” și nesolidarizării scriitorilor și intelectualilor cu Mișcarea pentru drepturile omului, pe unii acuzându-i, fără menajamente, de colaborare cu regimul represiv și de reducerea la tăcere a lui Paul Goma, care fusese arestat și torturat între 1 aprilie–6 mai 1977. Pe această „tăcere”, spunea **M.L.** de la microfonul REL la 20 mai 1977, „se întinde corul lor suav, plin de har, ca al unor oameni care niciodată n-au înfulecat din blidul națiunii, n-au scos panglicile lozincilor prin nas, și mai ales – aici au dreptate – n-au cerut niciun fel de libertate nici pentru ei, nici pentru semenii lor... Și datorită lor a reînviat în România categoria de care vorbeam: aceea a scriitorului la avangarda poliției politice”. Sursa „Niculescu”, informează într-o notă din decembrie 1978 că a aflat de la Max Bănuș, jurnalist la REL, că acesta crede că autorii agresiunii ar fi fost „criticii literari din Paris, colegii ei, cu care Monica Lovinescu nu este în relații bune” și că, de la momentul agresiunii, cei doi soți au asupra lor câte un pistol, **M.L.** suplimentând mijloacele de autoapărare cu un spray lacrimogen. O interpretare cel puțin rizibilă, într-o analiză contextuală, atât internă, cât și externă, prin raportare la cronologia și întâmplările perioadei analizate. Informatorul „Manolescu” îi întâlnește în noiembrie 1978 pe cei doi după trei decenii: „I-am regăsit obosiți, el albit complet, ea ușor aplecată și parcă mai scundă”, întâlnirea având rolul ca sursa să afle „de ce sunt așa de rău înjurat de ei” la REL. După o discuție contradictorie, în care „Manolescu” nu consideră că **M.L.** și Virgil Ierunca ar trebui să se pronunțe asupra valorii literaturii române, fiind aflați la Paris, conchide: „Soții Untaru sunt, după impresiile mele finale, niște salariați care fac ce fac pentru că sunt plătiți s-o facă”, aceștia rămânând „fideți unei direcții antisocialiste și nu mai pot da înapoi”, funcționând ca o „moară stricată” de mai bine de 30 ani, repetând aceleași obsesive idei. Securitatea a atacat inclusiv volumul *Unde scurte. Jurnal indirect*, publicat la Madrid, în 1978, calificat „dușmănos”, contribuțiile literare ale **M.L.** nefiind considerate valoroase: „cuprind analize părtinitoare, tributare unei concepții politice inacceptabile, al cărei scop este de a nega total literatura care se scrie astăzi în România și de a o reduce la numai câțiva rățăciți cum ar fi Paul Goma și D. Țepeneag, pe care autoarea îi consideră scriitori foarte importanți”. Emisiunea sa de la REL, „Teze și antiteze la Paris”, a fost și ea în atenția Securității, având rolul de a influența „publicul ascultător despre activitatea cercurilor anticomuniste române din Paris și din alte țări”, printr-un „caracter diversionist în sensul că pronunțând judecăți de valori asupra activității unor oameni de cultură din țară urmărește creerea [*sic*] de disensiuni între ei, laudând pe unii sau blamând pe alții”. Scopul emisiunii radiofonice era „să infiltreze în conștiința celor vizați o cantitate de mesaje, purtătoare de idei anticomuniste, cosmopolite, să stabilească o scară a competenței intelectuale din țară și să descompună astfel unitatea intelectualilor români”. Rubrica ar fi deformat realitatea social-culturală românească. După căderea regimului comunist, **M.L.** a devenit cunoscută publicului românesc prin intermediul Editurii Humanitas, care i-a publicat jurnalele (*La apa Vavilonului* pentru perioada de până în

anul 1980, restul volumelor acoperind perioada 1981– 2002), cele șase volume de *Unde scurte* – cronicile transmise de **M.L.** la REL despre literatura și cultura românească de-a lungul regimului comunist, precum și alte volume de scrieri adunate de-a lungul carierei (*Diagonale* – cronicile din „România literară”, *Etica neuitării* sau romanul distopic *Cuvântul din cuvinte*). Doina Jela a publicat un volum care reconstituie acțiunea Securității împotriva Ecaterinei Bălăcioiu (*Această dragoste care ne leagă. Reconstituirea unui asasinat*), dar și un volum despre ultimele luni din viața **M.L.** (*O sută de zile cu Monica Lovinescu*). A murit la 20 aprilie 2008, la Paris. La 16 mai 2008 urnele funerare ale celor doi soți Lovinescu – Ierunca au fost depuse în cripta familiei de la Cimitirul Grădini din Fălticeni.

Sursa: Alexandru-Cristian Voicu, „Lovinescu, Monica”, în Flori Bălănescu (coord.), *România 1945-1989. Enciclopedia regimului comunist. Rezistență, opoziție, disidență. Dicționar biografic*, vol. 2, *D–L*, Editura Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2024, pp. 505-513